

Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку

УДК: 327:341.123:341.384(477:470)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19969590>

Трансформація гуманітарної взаємодії України з ООН в умовах російсько-української війни

Гогоша Орест Ігорович,

асистент кафедри міжнародної безпеки та стратегічних студій,

факультет міжнародних відносин,

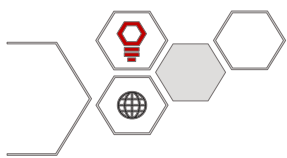
Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6664-4736>

Прийнято: 22.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

Анотація: У статті проаналізовано трансформацію гуманітарної взаємодії України з ООН в умовах повномасштабної російсько-української війни. Досліджено зміну функціонального статусу України в системі глобального гуманітарного врядування, що полягає у переході від традиційної ролі контриб'ютора миротворчих операцій до моделі «дуальної суб'єктності», в межах якої держава одночасно виступає пріоритетним реципієнтом міжнародної допомоги та активним донором глобальної стабільності. Обґрунтовано, що така конфігурація є нетиповою для сучасних міжнародних відносин і засвідчує формування нової моделі державної агентності в умовах війни високої інтенсивності.

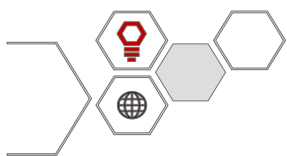
Увагу зосереджено на стратегічній репатріації українських миротворчих активів, реалізації «зернової дипломатії», сек'юритизації гуманітарного дискурсу та інверсії класичної моделі «принципал–агент» у взаємодії з

міжнародними інституціями. Встановлено, що використання аграрного потенціалу України як інструменту підтримання глобальної продовольчої безпеки та реалізація ініціативи Grain from Ukraine трансформують гуманітарну допомогу у важливий ресурс міжнародної легітимації та політичного впливу. Доведено, що українська дипломатія успішно перевела питання продовольства, енергетики, екології та гуманітарного розмінування зі сфери low politics у центр глобального безпекового порядку денного, інтегрувавши їх у логіку high politics.

Проаналізовано зміну операційної моделі співпраці з агенціями ООН, що проявляється у переході від ієрархічної системи зовнішнього управління до локалізованого лідерства, цифрового врядування та сервісної підтримки з боку міжнародних структур. Визначено, що висока адміністративна стійкість України, ефективність національних інституцій та розвинена цифрова інфраструктура зумовлюють необхідність перегляду класичних підходів ООН до гуманітарного реагування. Доведено, що український досвід у сферах гуманітарного розмінування, протидії екоциду, захисту культурної спадщини та використання інструментів lawfare поступово трансформується з механізму національного виживання у джерело нових міжнародних стандартів гуманітарного врядування. Зроблено висновок, що Україна є не лише об'єктом міжнародної підтримки, а й активним суб'єктом формування майбутньої гуманітарної архітектури XXI ст.

Ключові слова: Україна, ООН, міжнародні інституції, локалізація, гуманітарна діяльність, російсько-українська війна, сек'юритизація, безпека, дипломатія.

The Transformation of Ukraine's Humanitarian Cooperation with the UN Amid the Russia-Ukraine War

Orest Hohosha,

Assistant Professor,

Department of International Security and Strategic Studies,

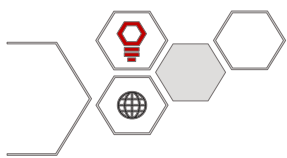
Faculty of International Relations,

Ivan Franko National University of Lviv,

Lviv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-6664-4736>

Abstract: This article explores the transformation of Ukraine's humanitarian cooperation with the UN following the full-scale Russian invasion. It examines the shift in Ukraine's functional status within the global humanitarian governance system, identifying a transition from the traditional role of a peacekeeping contributor to a model of "dual agency." In this capacity, the state simultaneously functions as a priority recipient of international aid and an active contributor to global stability. The study argues that such a configuration is atypical for contemporary international relations and signifies the emergence of a new model of state agency in the context of high-intensity warfare.

The analysis focuses on the strategic repatriation of Ukrainian peacekeeping assets, the implementation of "grain diplomacy," the securitization of humanitarian discourse, and the inversion of the classical principal-agent model in interactions with international institutions. By leveraging its agricultural potential through the "Grain from Ukraine" initiative, the state transforms humanitarian aid into a vital resource for international legitimacy and political influence. Furthermore, the paper demonstrates how Ukrainian diplomacy has successfully elevated issues of food security, energy, ecology, and humanitarian demining from "low politics" to the

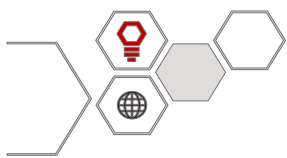

center of the global security agenda, integrating them into the logic of “high politics.”

The study further investigates the evolving operational model of cooperation with UN agencies, characterized by a shift from hierarchical external management toward localized leadership, digital governance, and service-based support. Ukraine’s high administrative resilience, institutional effectiveness, and advanced digital infrastructure necessitate a reevaluation of traditional UN humanitarian response frameworks. Ultimately, Ukraine’s expertise in humanitarian demining, countering ecocide, protecting cultural heritage, and utilizing lawfare is evolving from a survival mechanism into a source of new international standards for humanitarian governance. The article concludes that Ukraine has transitioned from being a mere object of international support to an active subject shaping the future of global humanitarian architecture.

Keywords: Ukraine, United Nations, international institutions, localization, humanitarian governance, Russian-Ukrainian war, securitization, security, diplomacy.

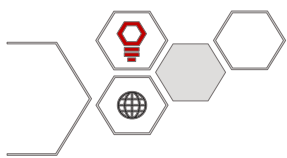
Постановка проблеми. Зміна функціонального статусу України в системі ООН з огляду на повномасштабну збройну агресію Росії є унікальним кейсом для сучасної політичної науки та теорії міжнародних відносин. Поєднання ролей пріоритетного реципієнта міжнародної допомоги та стратегічного донора глобальної стабільності актуалізує потребу у комплексному (пере)осмисленні наявних парадигм взаємодії держави з міжнародними інституціями [17]. Така конфігурація є нетиповою для сучасних міжнародних відносин, оскільки держави, що перебувають у стані війни високої інтенсивності, зазвичай переходять у категорію пасивних бенефіціарів зовнішньої підтримки. Український кейс, навпаки, демонструє збереження високого рівня державної спроможності, що дає змогу одночасно

інтегрувати міжнародні гуманітарні ресурси у внутрішню систему стійкості та формувати власні механізми впливу на глобальний гуманітарний порядок денний.

Справді, висока адміністративна стійкість України, розвиток цифрового врядування та формування унікальної експертизи у сферах гуманітарного розмінування, екологічної безпеки й захисту культурної спадщини засвідчують трансформацію нашої держави з реципієнта допомоги у суб'єкта, здатного формувати нові міжнародні стандарти. У цьому контексті важливо проаналізувати, чи здатні українська експертиза та досвід трансформуватися з інструментарію національного виживання у фундаментальний чинник перебудови системи глобального врядування ХХІ ст.

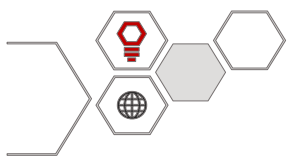
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Еволюція наукової рефлексії щодо миротворчої діяльності демонструє виразну траєкторію: від дескриптивного аналізу окремих кейсів до комплексних емпіричних досліджень. Якісне оновлення методологічного інструментарію відбулося у 2000-х рр. із впровадженням методів кількісного аналізу та обробки великих масивів даних. Фундаментальна праця М. Дойла та Н. Самбаніса (2006) [15] запропонувала нову метрику ефективності, де успіх операції корелював із тривалістю періоду без насильства та здатністю інституцій запобігати рецидивам конфлікту. У цьому ж контексті П. Фортна (2008) [16], застосувавши теорію раціонального вибору, довела, що присутність міжнародного контингенту виступає чинником стримування та забезпечує «надійне зобов'язання» сторін дотримуватися мирних угод. Сучасний етап теоретичного осмислення миротворчості представлений у роботі П. Вільямса та А. Беллами (2021) [30], які забезпечують цілісну концептуалізацію трансформації операцій – від класичного спостереження до складних багатовимірних місій, що протидіють асиметричним загрозам.

Сучасна траєкторія досліджень позначена функціональною диверсифікацією та так званим «локальним поворотом». Науковці дедалі більше зосереджуються на внутрішній архітектурі місій та їхній операційній складовій. Зокрема, П. Ф. Діль (2022) [13] здійснює мета-аналіз еволюції цього дослідницького поля, ідентифікуючи прогалини у методології оцінки ефективності. У спільних працях П. Діля та Дж. Друкмана (2018) [14] розроблено розгалужену таксономію миротворчих завдань, що охоплюють реформу сектору безпеки та верховенство права. Увагу на реалізації мандатів поглиблюють Р. Блер, Дж. Ді Сальваторе та Х. Шмідт (2021) [8], які з допомогою емпіричного аналізу доводять, що результативність операцій безпосередньо залежить від узгодженості політичних цілей інституцій-донорів та оперативних спроможностей місій на місцях.

Окремим вектором досліджень виступає політична економія та інституційна взаємодія у сфері безпеки. К. П. Коулман (2022) [11] аналізує фінансову архітектуру миротворчості, висвітлюючи вплив бюджетних обмежень на стратегічне планування, тоді як А. Балас (2022) [5] досліджує динаміку міжорганізаційної співпраці, обґрунтовуючи, що синергія між глобальними та регіональними акторами є визначальним чинником «розподілу тягаря» (burden-sharing) у сучасних операціях.

Цікавим аспектом академічної дискусії є зміщення фокусу зі стратегічного рівня на мікрорівень взаємодії. Праці Дж. Брейтуейт та С. Кемпбелл (2020) [9] вводять концепцію «мережевої взаємодії», розглядаючи ефективність розбудови миру через інтеракцію між міжнародними акторами та місцевим населенням. Цей підхід радикалізує С. Отіссер (2021) [4], яка пропонує критичний перегляд ієрархічних моделей управління на користь децентралізованих «низових» стратегій (bottom-up approach). Таким чином, актуальний науковий дискурс свідчить про перехід від аналізу миротворчих сил як аморфної гомогенної структури до детального

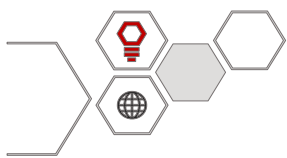

вивчення їхнього впливу на повсякденну безпеку та участі у формуванні нових стандартів міжнародного гуманітарного врядування.

Метою дослідження є цілісний аналіз трансформації гуманітарної взаємодії України з ООН в умовах повномасштабної російсько-української війни, зокрема задля з'ясування змін у функціональному статусі України в системі глобального гуманітарного врядування, вивчення феномену «дуальної суб'єктності» як поєднання ролей реципієнта міжнародної допомоги та донора глобальної стабільності, а також визначення ключових політичних, інституційних і безпекових чинників, що зумовлюють формування нової моделі української агентності у взаємодії з ООН та здійснюють конститутивний вплив на перебудову гуманітарної архітектури міжнародних відносин XXI ст.

Методологія дослідження. Методологічну основу дослідження становить поєднання загальнонаукових і спеціальних методів політичної науки та теорії міжнародних відносин. Застосування структурно-функціонального методу дало змогу дослідити зміну функціонального статусу України в системі ООН, зокрема перехід від традиційної ролі контриб'ютора миротворчих місій до моделі «дуальної суб'єктності». Системний підхід використано для виявлення взаємозв'язків між гуманітарними, безпековими, правовими та політичними компонентами співпраці України з агенціями ООН, а також з метою аналізу впливу сек'юритизації гуманітарного дискурсу на зміну місця України у глобальній архітектурі гуманітарного врядування.

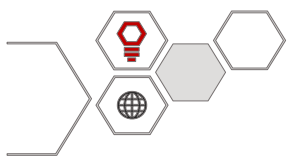
Порівняльно-політичний метод дав змогу зіставити український кейс із класичними моделями гуманітарного реагування у зонах конфлікту та виявити його особливості з погляду збереження високої державної спроможності до управління під час війни. Інституційний аналіз застосовано для дослідження трансформації взаємодії з ключовими структурами ООН, зокрема ОСНА, UNHCR, WFP, UNICEF, UNEP та UNMAS, а також з метою оцінки змін у

співвідношенні між міжнародними організаціями та національними інституціями. Використання зазначених методів та підходів дало змогу виявити основні тенденції трансформації гуманітарної взаємодії України з ООН й окреслити перспективи формування нових стандартів міжнародного гуманітарного врядування.

Невирішені частини загальної проблеми. У сучасному науковому дискурсі недостатньо розробленими залишаються питання політичного (пере)осмислення трансформації функціонального статусу України в системі ООН з огляду на повномасштабну агресію з боку Росії. У наявній науковій літературі переважає аналіз України як реципієнта міжнародної допомоги, тоді як феномен її «дуальної суб'єктності», що поєднує ролі об'єкта гуманітарного реагування та активного донора глобальної стабільності, досліджений фрагментарно. Подальшого концептуального уточнення потребують процеси сек'юритизації гуманітарного дискурсу, трансформації принципу нейтральності, локалізації гуманітарного управління та впровадження інструментів цифрового врядування у взаємодії з агенціями ООН. Недостатньо вивченим також залишається вплив українського досвіду у сферах продовольчої безпеки, гуманітарного розмінування, протидії екоциду та правової війни (lawfare) на формування нових міжнародних стандартів гуманітарного врядування, що зумовлює необхідність подальшого наукового дослідження зазначеної проблематики.

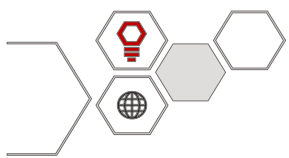
Виклад основного матеріалу дослідження. З історичного погляду, роль України в архітектурі ООН визначалася переважно її функцією як активного контрибутора миротворчих зусиль. Протягом десятиліть наша держава забезпечувала операційну спроможність місій ООН у Демократичній Республіці Конго, Ліберії та Судані, надаючи військовий персонал та авіаційні ресурси. Однак повномасштабна війна спричинила виникнення унікального для глобальної політики феномену «дуальної суб'єктності»: Україна поєднує

сьогодні дві ролі, які зазвичай є взаємовиключними. З одного боку, вона виступає як пріоритетний об'єкт міжнародного гуманітарного реагування та найбільший реципієнт допомоги в системі ООН (координованої через ОСНА та UNHCR). З іншого боку, попри критичне навантаження на власну державну систему, Україна не втратила статусу активного суб'єкта-донора: навіть перебуваючи у стані протидії екзистенційній загрозі з боку Росії, наша держава продовжує функціонувати як гарант глобальної продовольчої безпеки [29], ініціюючи масштабні гуманітарні проєкти [18].

Така конфігурація є нехарактерною для міжнародних відносин. Історичний досвід свідчить, що держави в умовах конфлікту, схожого за інтенсивністю, переходять у категорію пасивних реципієнтів допомоги або стикаються з руйнуванням міжнародної правосуб'єктності. Український кейс демонструє збереження державної спроможності: здатність одночасно поглинати зовнішню підтримку з метою стабілізації внутрішнього фронту та генерувати гуманітарні імпульси для підтримки глобальної стабільності. У такий спосіб Україна не лише інтегрується в гуманітарну архітектуру як бенефіціар, а й структурно утримує роль важливого елемента забезпечення світового порядку.

Водночас необхідно виокремити визначальну особливість, що стосується трансформації ресурсного внеску нашої держави – безпрецедентний крок у миротворчості ООН, пов'язаний із масштабною репатріацією національного контингенту (2022 р.). Рішення вищого політичного керівництва України щодо відкликання підрозділів (зокрема 18-го окремого вертолітного загону з Місії ООН зі стабілізації у ДР Конго – MONUSCO) було вимушеним, позаяк диктувалося потребою захисту власного суверенітету. Цей прецедент ілюструє жорстку ієрархізацію державних пріоритетів, за якої інтереси національної безпеки та реалізація права на самооборону (*jus ad bellum*) безумовно домінують над міжнародними

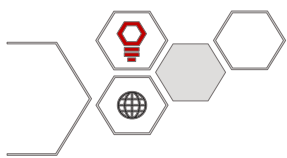

зобов'язаннями в межах колективних операцій. Репатріація українських активів спричинила суттєву трансформацію матеріально-технічного забезпечення місій ООН на Африканському континенті: відсутність українських вертольотів створила «логістичний вакуум», який міжнародна спільнота наразі не здатна повноцінно компенсувати. Цей кейс демонструє феномен «кризової де-інституціоналізації» внеску та підкреслює критичну залежність миротворчої архітектури ООН від спеціалізованих активів окремих держав.

З іншого боку, використання Україною власного аграрного потенціалу як засобу стабілізації міжнародної продовольчої безпеки завдяки імплементації стратегії «зернової дипломатії» стало потужним інструментом гуманітарного впливу¹. Попри систематичну блокаду глибоководних портів та цілеспрямовані руйнування логістичної інфраструктури з боку Росії, Україна зберігає статус критично важливого партнера Всесвітньої продовольчої програми (WFP) ООН, забезпечуючи безперебійне постачання аграрної продукції до регіонів, які стикаються з екзистенційною загрозою голоду, зокрема до Ефіопії, Ємену та Сомалі. Центральним елементом вказаної стратегії є ініціатива Grain from Ukraine, яка з погляду політичної теорії є класичним втіленням концепції «м'якої сили» (soft power) [21]. Унікальність цього кейсу полягає в тому, що держава, яка перебуває у стані збройного конфлікту високої інтенсивності та сама потребує гуманітарної підтримки, діє в ролі гаранта виживання для інших суб'єктів міжнародних відносин.

Аргументація на користь «зернової дипломатії» виходить за межі виключно економічної доцільності. Це стратегічний інструмент міжнародної легітимізації оборонної війни України: через надання допомоги нужденним наша держава демонструє високий рівень глобальної відповідальності та

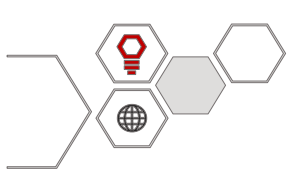
¹ Примітка. Black Sea Grain Initiative (2022). Ініціатива підписана 22 липня 2022 р. за посередництва ООН та Туреччини [27].

відданості гуманітарним цінностям ООН, формуючи стійкий наратив моральної переваги та нівелюючи спроби опонентів ізолювати її у межах власного регіонального контексту. Таким чином, продовольча допомога трансформується у вагомий політичний капітал, що сприяє розширенню кола союзників та утвердженню України як незамінного елемента світової системи гуманітарної безпеки.

У цьому контексті важливим напрямом трансформації української зовнішньої політики є успішна «сек'юритизація» гуманітарної сфери, що дала змогу перенести питання ресурсного забезпечення з периферії міжнародної уваги в центр глобального безпекового порядку денного [10]. Українська дипломатія здійснила якісний перехід у позиціонуванні гуманітарних викликів: продовольча безпека, доступ до водних ресурсів та енергетична стабільність перестали розглядатися як вузькоспеціалізовані технічні питання (сфера *low politics*) і набули статусу чинників екзистенційної загрози (сфера *high politics*). Ключовим кейсом є Чорноморська зернова ініціатива, реалізація якої стала можливою завдяки ефективному дискурсивному зв'язку: Україна успішно артикулювала загрозу масового голоду в державах Глобального Півдня як прямий наслідок російської воєнної агресії. У такий спосіб безпека Києва була концептуально поєднана з безпекою Каїра, Лагоса чи Аддіс-Абеби, а гуманітарна криза в Україні була представлена не як локальний конфлікт, а як тригер системної дестабілізації, що загрожує соціальним вибухом у віддалених регіонах.

Сек'юритизація гуманітарної сфери змінила сприйняття ролі гуманітарної допомоги, яка трансформувалася з акту альтруїзму у стратегічне завдання з підтримання глобальної стабільності. Україна довела, що порушення логістичних ланцюгів постачання продовольства є актом агресії не лише проти безпосередньої жертви конфлікту, а й проти усієї міжнародної спільноти. Це дало змогу мобілізувати додаткові політичні та економічні

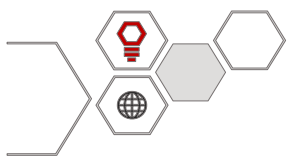

ресурси, які за звичайних умов залишалися б поза межами гуманітарного реагування, та сприяло виходу України за межі статусу пасивного реципієнта допомоги, перетворивши нашу державу на активного суб'єкта, що формує безпекові пріоритети ООН.

Тісно пов'язаною із проблематикою сек'юритизації є деконструкція з боку України пасивної ролі «агента», яка традиційно зводилася до простого виконання волі міжнародних донорів [1]. Всупереч цій тенденції наша держава діє де-факто як «принципал», диктуючи гуманітарний порядок денний на регіональному рівні². Ця інверсія стала можливою завдяки тому, що Україна спромоглася поєднати інструменти публічного дипломатичного тиску з апелюванням до морального авторитету: Київ змушує глобальні інституції діяти значно активніше та виходити за межі їхніх стандартних бюрократичних протоколів. Аргументація на користь цієї тези базується на розвиненій спроможності України контролювати ключові наративи та визначати пріоритети гуманітарного реагування. Замість того, щоб адаптуватися до темпів ООН, українські національні інституції нав'язують міжнародним агенціям власну логіку процесів, перетворюючи їх на допоміжні інструменти реалізації державної стратегії виживання. Український досвід емпірично доводить, що в конфліктах XXI ст. ефективність міжнародної допомоги є прямо пропорційною здатності національного уряду перейняти ініціативу та трансформувати зовнішні ресурси відповідно до власних безпекових та гуманітарних інтересів.

Важливим аспектом взаємовідносин України з міжнародними інституціями є увиразнення гострої кризи усталеного принципу нейтральності, що тривалий час слугував фундаментом для діяльності ООН [24]. У межах класичної парадигми гуманітарні операції базуються на тріаді

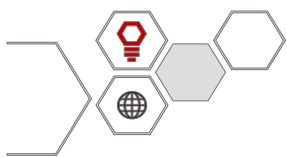
² Примітка. Термінологію запозичено з теорії «принципала-агента» (principal-agent theory), що описує відносини між суб'єктом, який делегує повноваження (принципал), та виконавцем (агент).

принципів: гуманності, нейтральності та неупередженості. Проте українська дипломатія в умовах повномасштабної агресії піддала цей підхід жорсткій ревізії, аргументуючи, що збереження нейтралітету в ситуації очевидного неспровокованого нападу та системних воєнних злочинів є не лише анахронічним, а й морально неприйнятним. Така позиція Києва призводить до перманентної напруги у відносинах із Секретаріатом ООН, який намагається зберегти статус «чесного брокера» заради доступу до окупованих територій. З погляду політичної науки, дії України спрямовані на те, щоби змусити гуманітарні місії відмовитися від евфемізмів – чітко ідентифікуючи агресора та жертву.

Аргументи на користь такої трансформації базуються на тому, що гуманітарна допомога не може бути відокремлена від правового та морального контексту війни: ігнорування відповідальності агресора під прикриттям «нейтральності» лише сприяє безкарності та поглиблює гуманітарну катастрофу. Україна висуває обґрунтовану вимогу до провідних гуманітарних інституцій – зокрема Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ) та профільних агенцій ООН – переглянути традиційну доктрину абстрактного нейтралітету. Системний тиск офіційного Києва на міжнародних гуманітарних операторів з вимогою чіткої атрибуції відповідальності за спричинені катастрофи докорінно змінює глобальний етичний ландшафт, формуючи новий стандарт міжнародної допомоги, у якому захист людської гідності та підтримка міжнародного права отримують пріоритет над бюрократичним нейтралітетом [7].

Паралельно взаємодія України з агенціями ООН демонструє фундаментальну трансформацію класичних підходів до надання допомоги – перехід від традиційної ієрархічної схеми, у якій «ООН виступає безпосереднім виконавцем робіт», до інноваційної моделі, у межах якої Організація зосереджується на фінансовому та координаційному забезпеченні

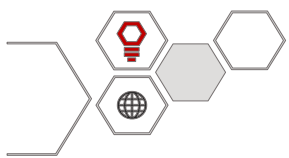

діяльності локальних суб'єктів [25]. Ця зміна відображає глобальний тренд до локалізації (Shift to Local Actors), однак саме в українському контексті вона зазнає виняткової інтенсифікації. Українське громадянське суспільство та розгалужені волонтерські мережі продемонстрували настільки високий рівень адаптивності та оперативної ефективності, що міжнародні структури ООН опинилися перед необхідністю інтеграції у вже наявні національні системи допомоги, а не навпаки [6]. Як наслідок, спостерігається інверсія ролей: локальні актори стають стратегічними архітекторами гуманітарної відповіді, а глобальні інституції – провайдерами необхідних ресурсів та стандартів.

Формування принципу «місцевого лідерства за підтримки глобального фінансування» (local leadership supported by global funding) створює життєздатну матрицю для майбутніх гуманітарних операцій у всьому світі, даючи змогу уникнути інституційного патернізму та сприяючи зміцненню внутрішньої спроможності держави. Аргументація базується також на тому, що традиційні моделі допомоги [3], сформовані у другій половині XX ст., виявляються неефективними з огляду на виклики динамічних конфліктів XXI ст.: ефективність визначається не масштабом організації чи обсягом її штату, а швидкістю обробки інформації та здатністю до горизонтальної кооперації [20].

Сприятливим чинником участі України в глобальній гуманітарній архітектурі є безпрецедентна інтеграція цифрових інструментів державного управління в процеси надання міжнародної допомоги – перехід від традиційних методів розподілу ресурсів до високотехнологічної моделі цифрового врядування (Digital Governance)³. На відміну від класичних сценаріїв гуманітарного реагування, де діяльність міжнародних агенцій обмежена через занепад державних інституцій, український кейс

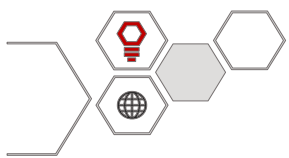
³ Примітка. Екосистема «Дія» – цифрова платформа державних послуг України, запущена у 2020 р., що інтегрує понад 120 державних сервісів.

вибудовується на наявності розвиненої цифрової інфраструктури. Центральним елементом цієї системи є екосистема «Дія», яка дала змогу синхронізувати державні реєстри з операційними потребами міжнародних організацій. Співпраця з UNHCR та UNICEF щодо реалізації програм грошових виплат (cash assistance) через цифрові платформи є революційним прецедентом для глобальної практики ООН [28]⁴. Використання цифрових платформ з метою розподілу допомоги є найефективнішим методом мінімізації транзакційних витрат та способом усунення проміжних ланок. Україна де-факто формує нову глобальну стратегію – direct-to-beneficiary, де цифрова ідентифікація та верифікація потреб стають фундаментом для прозорості та оперативності реагування.

Традиційна операційна парадигма ООН значною мірою базується на досвіді роботи в умовах інституційного колапсу (failing states), коли міжнародні структури фактично заміщують собою державні органи. Проте український кейс продемонстрував фундаментальну невідповідність цієї моделі реаліям держави з високим рівнем адміністративної стійкості [2]. В Україні структури ООН зіткнулися з потужними національними акторами – АТ «Укрзалізниця», Державною службою з надзвичайних ситуацій (ДСНС) та Міністерством охорони здоров'я (МОЗ), які зберегли цілковиту функціональність та продемонстрували здатність до оперативного реагування. Логістична та організаційна ефективність українських інституцій у багатьох аспектах випереджала бюрократичні протоколи міжнародних організацій. Це зумовлює необхідність перегляду засадничих принципів координації допомоги та посилення ролі національних урядів як ключових операторів гуманітарного процесу: у конфліктах, що відбуваються в розвинених країнах

⁴ Примітка. Програма грошових виплат реалізується у співпраці з Урядом України через цифрові платформи.

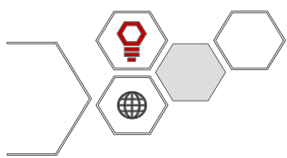

із високою державною спроможністю, роль міжнародних структур має трансформуватися з керівної (директивної) на допоміжну (сервісну).

Руйнування греблі Каховської ГЕС стало переломним моментом, що зумовив необхідність докорінного переосмислення меж гуманітарної діяльності [23]. Цей прецедент перевів співпрацю України з Програмою ООН з довкілля (UNEP) та Міжнародним агентством з атомної енергії (МАГАТЕ) у розряд критично важливих елементів безпеки [22]. Ключовою особливістю є активне запровадження українською стороною у міжнародний науковий та правовий дискурс поняття «екоцид» як невід’ємного складника комплексної гуманітарної катастрофи [19]. Україна послідовно обґрунтовує тезу, що цілеспрямоване нищення довкілля є методом ведення війни⁵, спрямованим на підірив біологічного та економічного фундаменту виживання нації. Включення екологічних злочинів до гуманітарного порядку денного дає змогу кваліфікувати знищення природних ресурсів не як побічний ефект бойових дій, а як навмисне створення умов, непридатних для життя.

Масштаби забруднення території України вибухонебезпечними предметами визначаються як безпрецедентні в сучасній історії, що перетворює нашу державу на найбільш заміновану країну світу [26]. Під тиском екзистенційної загрози український безпековий сектор змушений швидко розробляти і впроваджувати нові стандарти та протоколи гуманітарного розмінування. Незважаючи на те, що сьогодні Україна є активним реципієнтом допомоги з боку Служби ООН з протимінної діяльності (UNMAS), логіка розвитку національних спроможностей вказує на неминучу інверсію цієї ролі. Очікується, що архітектура гуманітарних місій ООН у зонах постконфліктного врегулювання спиратиметься значною мірою саме на українські технологічні рішення, адже акумульований досвід роботи з атиповими комбінаціями

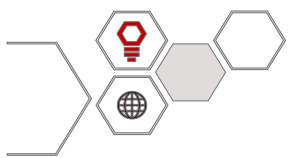
⁵ Примітка. Стаття 441 Кримінального кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за екоцид.

мінних загороджень, імплементація інноваційних рішень у сфері дистанційного зондування та цифровізація мап ризиків потенційно перетворюють Україну на головного глобального донора верифікованої експертизи з гуманітарного відновлення.

Важливим напрямом участі України в міжнародній гуманітарній діяльності є захист та консервація культурного надбання в умовах тотальної війни, що набуває значення інструменту збереження національної ідентичності та протидії соціоциду [12]. Активне залучення України до співпраці з ЮНЕСКО спрямована на реалізацію дворівневої стратегії: фізичного захисту пам'яток архітектури та системної цифровізації об'єктів культурної спадщини. Ці заходи є необхідною відповіддю на загрозу «культурного стирання» (cultural erasure) – навмисного знищення символічного простору нації, що в межах міжнародного права кваліфікується як одна з ознак геноцидальних намірів агресора. Знищення музеїв, бібліотек та історичних центрів міст є не побічним наслідком бойових дій, а частиною стратегії з нівелювання суб'єктності українського народу. Захист культурного ландшафту є фундаментом для майбутньої соціальної реабілітації та повернення громад, оскільки саме тяглість культури забезпечує психологічну стійкість населення.

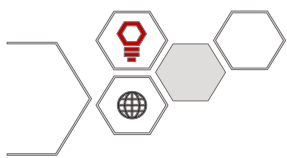
Водночас використання міжнародних форумів для артикуляції наслідків масштабних гуманітарних катастроф – таких як облога Маріуполя чи руйнування Каховської ГЕС – дає змогу Києву не лише фіксувати факти порушень, а й системно актуалізувати питання про глибоку кризу інституційної дієздатності РБ ООН. Українська сторона послідовно доводить, що наявність права вето у держави-агресора блокує саму можливість реалізації статутних цілей ООН щодо захисту прав людини та забезпечення миру. У такий спосіб гуманітарна тематика виходить за межі суто операційної діяльності та інтегрується в ширшу стратегію «правової війни» (lawfare).

Аргументація на користь реформування РБ ООН базується на очевидній суперечності: міжнародне право, що має захищати цивільне населення, стає заручником інституційної архітектури, яка дає змогу агресору уникати відповідальності. Висвітлюючи гуманітарні наслідки війни, Україна використовує правові інструменти як засіб делегітимізації статусу РФ у системі ООН.

Зауважимо, що масштабне відновлення в умовах активних бойових дій виступає потужним сигналом для міжнародної спільноти, що свідчить про високий рівень інституційної впевненості та соціальної згуртованості. Україна здійснює перехід від статусу реципієнта безпекових гарантій до ролі донора стратегічного досвіду, що передбачає експорт методик кризового управління, цифрової стійкості та цивільного захисту. Завершення активної фази бойових дій означатиме наявність в Україні найбільш досвідченого у світі військового контингенту та корпусу кризових менеджерів. Функціональна трансформація полягатиме у переході від ролі «постачальника сили» до ролі «архітектора безпекових рішень»: українські фахівці володітимуть компетенціями у сфері протидії гібридним загрозам, захисту кіберпростору, координації цивільно-військового співробітництва (СІМІС) та подолання наслідків застосування сучасних систем озброєння.

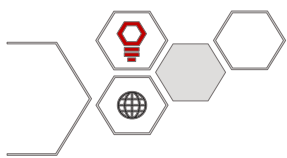
Висновки. Узагальнюючи, наголосимо на виразній трансформації ролі України в системі гуманітарної діяльності ООН від традиційного контріб'ютора миротворчих зусиль до унікального суб'єкта «дуальної природи». Поєднання нашою державою функцій реципієнта міжнародної допомоги та донора глобальної продовольчої безпеки маркує виникнення нової моделі державної агентності (agency). Особливого значення набуває виявлена несумісність стандартних операційних моделей ООН з реаліями держави, що перебуваючи в умовах збройного конфлікту, характеризується високим рівнем адміністративної стійкості. Сек'юритизація гуманітарного

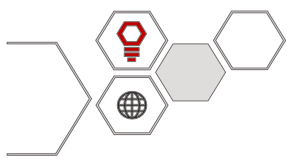
дискурсу дала змогу перемістити питання продовольства, екології та енергетики з периферії low politics в центр глобального безпекового порядку денного. Завдяки стратегіям lawfare Київ артикулював розпочату Росією війну як системну загрозу людству, делегітимізуючи при цьому статус держави-агресора в міжнародно-правовому полі. На операційному рівні Україна функціонує як глобальна «лабораторія» цифрового врядування та інноваційної локалізації, пропонуючи ООН нову модель ефективності. Експорт унікальних компетенцій, зокрема у сферах гуманітарного розмінування та протидії екоциду, закріплює за Україною статус активного суб'єкта, що формує майбутні стандарти безпеки та відновлення.

Список використаних джерел

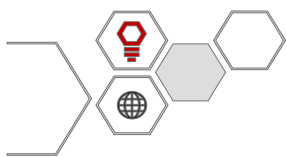
1. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 46/182 «Зміцнення координації надзвичайної гуманітарної допомоги ООН» від 19 груд. 1991 р. URL: <https://interagencystandingcommittee.org/inter-agency-standing-committee/united-nations-general-assembly-resolution-46182> (дата звернення: 15.03.2026).
2. ALNAP. The State of the Humanitarian System. London : ODI/ALNAP, 2022.
3. Anderson M. B. Do No Harm: How Aid Can Support Peace – or War. Boulder : Lynne Rienner, 1999.
4. Autesserre S. The Frontlines of Peace: An Insider's Guide to Changing the World. New York : Oxford University Press, 2021. DOI: 10.1093/oso/9780197530351.001.0001.
5. Balas A. Sharing the Burden of Peace: Inter-Organizational Cooperation in Peace. Bern : Peter Lang Publishing, 2022. XVI, 156 p.

6. Barakat S., Milton S. Localisation across the humanitarian-development-peace nexus. *Journal of Peacebuilding & Development*. 2020. Vol. 15, no. 2. P. 147–163. DOI: 10.1177/1542316620922805.
7. Barnett M., Weiss T. G. Humanitarianism Contested: Where Angels Fear to Tread. London : Routledge, 2011. 182 p.
8. Blair R., Di Salvatore J., Smidt H. When do UN peacekeeping operations implement their mandates? *American Journal of Political Science*. 2021. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdfdirect/10.1111/ajps.12650> (accessed: 18.03.2026).
9. Braithwaite J. M., Campbell S. Who keeps the peace? Reconceptualizing peacebuilding through networks of influence and support. *Knowledge Platform Security & Rule of Law*. 2020. URL: https://www.kpsrl.org/sites/default/files/2020-12/Braithwaite_Campbell_112020.pdf (accessed: 18.03.2026).
10. Buzan B., Weaver O., de Wilde J. Security: A New Framework for Analysis. Boulder : Lynne Rienner Publishers, 1998.
11. Coleman K. P. Peacekeeping financing. *Handbook on Peacekeeping and International Relations* / ed. H. Dorussen. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2022. P. 27–45. DOI: 10.4337/9781839109935.00012.
12. Damaged Cultural Sites in Ukraine Verified by UNESCO. *UNESCO*. 2023. URL: <https://www.unesco.org/en/ukraine-war/damaged-cultural-sites> (accessed: 12.03.2026).
13. Diehl P. F. State of the art of research on peacekeeping. *Handbook on Peacekeeping and International Relations* / ed. H. Dorussen. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2022. P. 360–372. DOI: 10.4337/9781839109935.00038.
14. Diehl P. F., Druckman D. Multiple peacekeeping missions: Analysing interdependence. *International Peacekeeping*. 2018. Vol. 25, no. 1. P. 28–51. DOI: 10.1080/13533312.2017.1346474.

15. Doyle M. W., Sambanis N. Making War and Building Peace: United Nations Peace Operations. Princeton : Princeton University Press, 2006.
16. Fortna V. P. Does Peacekeeping Work? Shaping Belligerents' Choices After Civil War. Princeton : Princeton University Press, 2008.
17. Global Humanitarian Overview 2024. OCHA, 2024. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/world/global-humanitarian-overview-2024> (accessed: 18.03.2026).
18. Grain from Ukraine : гуманітарна продовольча програма, ініційована Президентом України. 2022. URL: <https://mfa.gov.ua/en/grain-ukraine> (accessed: 26.03.2026).
19. Kakhovka Dam destruction branded "ecocide". *Stop Ecocide International*. 2023. URL: <https://www.stopecocide.earth/> (accessed: 14.03.2026).
20. Metcalfe-Hough V. et al. Grand Bargain Annual Independent Report 2023. London : ODI/HPG, 2023.
21. Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York : Public Affairs, 2004.
22. Post Disaster Needs Assessment: Kakhovka Dam Disaster. Government of Ukraine ; United Nations, 2023. URL: <https://ukraine.un.org/en/248860> (accessed: 21.03.2026).
23. Rapid Environmental Assessment of Kakhovka Dam Breach, Ukraine, 2023. UNEP, 2023. URL: <https://www.unep.org/resources/report/rapid-environmental-assessment-kakhovka-dam-breach-ukraine-2023> (accessed: 18.03.2026).
24. Slim H. Humanitarian Ethics: A Guide to the Morality of Aid in War and Disaster. London : Hurst & Company, 2015. URL: https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9780190613044_A35477235/preview-9780190613044_A35477235.pdf (accessed: 18.03.2026).

25. The Grand Bargain — A Shared Commitment to Better Serve People in Need. World Humanitarian Summit, Istanbul, 2016. URL: https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2017-02/grand_bargain_final_22_may_final-2_0.pdf (accessed: 18.03.2026).
26. Ukraine Mine Action. UNMAS, 2023. URL: <https://www.unmas.org/en/programmes/ukraine> (accessed: 18.03.2026).
27. UNCTAD. Black Sea Initiative. URL: <https://unctad.org/global-crisis/black-sea-initiative> (accessed: 18.03.2026).
28. UNHCR Ukraine. Cash Assistance Programme. URL: <https://help.unhcr.org/ukraine/where-to-seek-help-2/multi-purpose-cash-assistance-programme-for-idps/> (accessed: 18.03.2026).
29. War in Ukraine: How a Humanitarian Tragedy Fed a Global Hunger Crisis. WFP, 2023. URL: <https://www.wfp.org/stories/war-ukraine-how-humanitarian-tragedy-fed-global-hunger-crisis> (accessed: 18.03.2026).
30. Williams P., Bellamy A. Understanding Peacekeeping. 3rd ed. Cambridge : Polity Press, 2021. 496 p.